

Ráczy András

A 2017. január végi kelet-ukrajnai eszkaláció politikai és hadműveleti háttere¹

A tanulmány a 2017 januárjának végén kezdődött újabb kelet-ukrajnai eszkalációt vizsgálja politikai és hadműveleti szempontból. Ukrajna 2016 végétől – a Minszk–II megállapodás aláírása óta először – offenzívát kezdett a Donbaszban, azzal a szándékkal, hogy erőteljes válaszreakciót provokáljon ki Moszkvától, és ezzel megnehezítse a Donald Trump megválasztását követően néhány hónapig reális lehetőségnek tűnő orosz–amerikai kiegyezés létrejöttét. A történetek fő tanulsága, hogy Kijev a kelet-ukrajnai konfliktus nagyhatalmi kontextusában nem passzív szereplő, hanem az eseményeket aktívan, akár katonai erővel is befolyásolni képes és hajlandó játékos.

Kulcsszavak: Ukrajna, Oroszország, Egyesült Államok, szeparatizmus, háború, kelet-ukrajnai konfliktus

Ráczy András: Political and Military Operational Background of the January 2017 Escalation in Eastern Ukraine

The study examines the newest wave of escalation in Eastern Ukraine that began at the end of January, 2017 from political and military operational perspectives. In late 2016 – first time since the Minsk II agreement was signed – an offensive was launched in the Donbas, Ukraine. The operation was aimed to provoke a counter-attack from Moscow, and thus make it harder for Russia to realize the “grand bargain” with the new U.S. administration, which seemed to be a realistic option in the few months that followed the election of Donald Trump. The main lesson to learn is that Kyiv is not a passive subject of the great powers’ game over the Donbas, but an active player that is able and willing to shape the events, also by military power.

Keywords: Ukraine, Russia, United States, separatism, war, conflict in Eastern Ukraine

Kelet-Ukrajnában 2017. január végén újra fellángoltak a harcok.² Mind a tűzszünetértések, mind az áldozatok száma messze meghaladta a korábbi hónapok átlagát.³ A szeparatista–orosz erők ismét nagy számban vetettek be a Minszk–II megállapodás által tiltott eszközöket, így önjáró tüzérségi eszközöket, nehéz aknavetőket és rakéta-sorozatvető-

1 A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

A szerző köszönetét fejezi ki Dunay Pálnak, Forgács Balázsnak, Jarábik Balázsnak és Póti Lászlónak a cikk elkészítésében nyújtott segítségükért.

2 Georgi GOTEV: *Military situation in Eastern Ukraine worsens* [online], 2017. 01. 31. Forrás: euractiv.com [2017. 03. 03.], illetve *Russia-backed Forces Rain Grad Rockets on Avdeyevka on Third Day of Major Escalation of Fighting* [online], 2017. 01. 31. Forrás: interpretermag.com [2017. 03. 03.].

3 *Heavy Fighting Reported in Donetsk Tonight; Former Separatist Leader Dies In Moscow* [online], 2017. 01. 31. Forrás: interpretermag.com [2017. 03. 03.].

ket is. Avgyijivkában⁴ és környékén a megszokottnál is súlyosabbá vált a humanitárius helyzet, miután találat érte a helyi kokszelőállító üzem generátorait. Ennek következtében ugyanis hetekre leállt a városban a fűtés és a melegvíz-ellátás, sok ezer embert hozva nehéz helyzetbe a téli hidegben.

Az erősödő harcok sokakban felidéztek a két évvel ezelőtti eseményeket, amikor ugyancsak január végén Oroszország nagy léptékű offenzívát indított Kelet-Ukrajnában, súlyos vereséget mérve az ukrán hadseregre Debalcevénél, és lényegében rákényszerítve a kijevi vezetést a Minszk–II tűzszüneti megállapodás aláírására. A mostani eszkaláció részletes vizsgálata tehát azért is indokolt, hogy a helyén tudjuk kezelni az újabb orosz támadással kapcsolatos félelmeket. A tanulmány az eseményeket 2017. február végéig tárgyalja.

Az ukrán haderő átalakulása, 2014–2017

A háború 2014. tavaszi kitörése előtt az ukrán haderő hatékonyságát döntő mértékben rontotta az éveken át tartó krónikus alulfinanszírozottság, az egymást követő, ám végig nem vitt haderőreformok, valamint a mindent átszövő, a beszerzéseket és modernizálást is ellehetetlenítő korrupció. A helyzetet tovább súlyosbította, hogy Viktor Janukovics elnöksége alatt feloszlatták (!) az Ukrán Biztonsági Szolgálat, az SZBU orosz irányú kémelhárító részlegét, így Ukrajna teljes mértékben védtelen maradt az orosz titkosszolgálatok beszivárgása ellen. A katonák egy részének Ukrajna iránti lojalitása is megkérdőjelezhető volt. Ilyen körülmények között végső soron nem volt meglepő, hogy a Krím elfoglalását követően több ezer (!) egykori ukrán katona és haditengerész döntött úgy, hogy inkább az orosz fegyveres erők kötelékében folytatja a karrierjét – élükön Gyenyisz Berezovszkij ellentengernaggyal (!), az ukrán flotta 2014-es parancsnokával.⁵

A háború első évének tanulságai

Ezek az említett gyengeségek magyarázzák a kelet-ukrajnai szeparatizmus kezdetén, 2014 tavaszán elszenvedett első kelet-ukrajnai veszteségeket is. Az ukrán hadsereg sem vezetési-irányítási, sem pedig morális értelemben nem volt abban az állapotban, hogy hatékonyan fel tudja venni a harcot a Donbaszban. Így történhetett meg, hogy 2014. április 16-án, a hivatalosan Terrorellenes Műveletnek (ukránul Antiterroriszticsna Operacija – ATO) nevezett ukrán hadművelet kezdetén az ukrán hadsereg Szlavjanszkba küldött páncélozott járműveit a tüntető tömeg előbb megállásra kényszerítette, majd a hezitáló személyzetet kirángatva zsákmányul ejtette,⁶ ami nem volt kifejezetten biztató kezdetnek tekinthető.

Az ATO 2014. április közepi megindítása után a harcok terhének legnagyobb részét még a Majdanon szerveződött, illetve azután toborzott önkéntes zászlóaljok viselték. Ekkoriban a hivatásos hadsereg egységeinek nagyobb része nem volt bevethető állapotban,

4 A cikkben szereplő ukrain földrajzi nevek magyar átírásának alapjául az ukrán eredeti nevük (tehát nem az orosz változat) szolgált.

5 New head of Ukraine's navy defects in Crimea [online], 2014. 03. 02. Forrás: bbc.com [2017. 03. 03.].

6 Separatists take armoured vehicles, humiliating Ukraine's forces [online], 2014. 04. 16. Forrás: reuters.com [2017. 03. 03.].

a 2014 márciusában Olekszandr Turcsinov ideiglenes elnök által szükségmegoldásként létrehozott területvédelmi alakulatok pedig nem bizonyultak hatékonyak.

A szeparatisták kelet-ukrajnai térnyerésére válaszul tehát az ukrán lakosság jelentős részei önszerveződő alapon megkezdtek számos, szintén döntően területi alapon szerveződő önkéntes egység felállítását, amelyeket hosszabb-rövidebb kiképzés után a keleti hadszíntérre vezényeltek. Ezek az önkéntes egységek, bár formálisan az ukrán kormány irányítása alá tartoztak – egy részük a belügyminisztérium, másik részük a honvédelmi minisztérium alá –, valójában igen komoly autonómiával tevékenykedtek, és felettük a központi kijevi akarat csak korlátozottan tudott érvényesülni. Bár az önkéntes zászlóaljak harcértéke és fegyelme komoly ingadozást mutatott,⁷ harci moráljuk kiemelkedő volt, ami a magas veszteségek mellett is kompenzálta a felszereltség és kiképzettség hiányosságait. Összességében véve az ATO első hónapjaiban az önkéntes zászlóaljak tevékenysége és áldozatvállalása létfontosságú volt a szeparatisták feltartóztatása, majd fokozatos visszaszorítása során. Az önkéntes zászlóaljak száma gyorsan gyarapodott, 2014 késő őszére már 37 ilyen egység létezett, az év végére pedig a zászlóaljak száma elérte az ötvenet.

A hivatásos ukrán hadsereg 2014 nyarán fokozatosan tudott bekapcsolódni az ATO harcaiba. Május és augusztus között a nehéztüzérséget, légierőt és harckocsikat is nagy számban bevető hivatásos hadsereg látványos eredményeket ért el a könnyűfegyverzetű, rosszul vezetett, igencsak vegyes összetételű szeparatista erőkkel szemben. Augusztus közepére pedig közel jutottak ahhoz, hogy elvágják egymástól Donyecket és Luhanszkot, és már Donyeck egyes külvárosait is visszafoglalták.

A helyzet Oroszország szempontjából azzal fenyegetett, hogy Kijev katonai erővel lesz képes felszámolni a kelet-ukrajnai szeparatizmust, ezt pedig Moszkva politikai és stratégiai okokból nem engedhette meg, így a hagyományos hadsereg bevetése mellett döntött. Az augusztus végi harcokban gyorsan érvényesült az orosz hadsereg létszámban, kiképzettségben, vezetés-irányításban és haditechnikában meglévő fölénye.

Az ukrán haderő, amelynek struktúrájában a Majdan óta nem történt érdemi változás, augusztus végén súlyos vereséget szenvedett Ilovajszknál, jelentős részben egyébként az ukrán vezérkar döntésképtelensége – valamint meg nem erősített információk szerint néhány főtiszt árulása – miatt. Az ilovajszki csata olyan értelemben is döntő volt, hogy egyértelművé vált: Oroszország nyílt katonai beavatkozásra is kész a kelet-ukrajnai szeparatizmus fenntartása érdekében. A szeptember elején aláírt Minszk–I fegyverszüneti megállapodással *de facto* világossá vált, hogy a konfliktust Ukrajna katonai erővel nem képes megoldani.

Ilovajszk sokkja katalizátorként hatott az ukrán kormányzatra, mert egyértelművé vált a fegyveres erők alapvető átalakításának szükségessége. A vereség után nem sokkal távozott posztjáról Valerij Heletej védelmi miniszter, utóda a posztot jelenleg is betöltő, korábban az ukrán Nemzeti Gárdát vezető Sztjepan Poltorak lett. Az átfogó reform szükségességét mutatta az ukrán hadsereg újabb súlyos veresége 2015 január-februárjában Debaltsevénel.

7 A résztvevők egy része igazoltan komoly bűncselekmények elkövetésében vett részt, lásd például Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Report on the Human Rights Situation in Ukraine 16 February to 15 May 2016* [online], 2016, Forrás: ohchr.org [2017. 03. 03.] 14. o.

A haderőreform

Az ukrán kormány 2015 májusában új nemzeti biztonsági stratégiát⁸ fogadott el. A dokumentum az országot érintő legfontosabb fenyegetésként a területi integritás megsértését jelölte meg, és megállapította, hogy az ország területi épségét garantáló korábbi nemzetközi megállapodások hatástalanoknak bizonyultak. Kiemelt problémaként említette a stratégia az állami adminisztráció és a biztonsági szektor működési zavarait és a mindent átszövő korrupciót is. Ennek megfelelően a legfontosabb feladatok közé került az államigazgatás és a haderő átfogó reformja. A dokumentum előírta, hogy a haderő átalakítását a NATO-szabványoknak megfelelően kell végrehajtani: a stratégia szerint 2020-ra el kell érni az ukrán haderő és biztonsági szektor maximális NATO-interoperabilitását, mert a távlati cél a szövetséghez való csatlakozás. A NATO-val való együttműködés rövid távú célja az ukrán védelmi képességek növelése, elősegítése lett. A NATO-csatlakozás szándékát megerősítette a 2016-ban kiadott Fehér könyv is.⁹

A 2015 szeptemberében elfogadott új ukrán katonai doktrína megerősítette mind a biztonsági helyzet értékelését, továbbra is Oroszországot nevezve meg első számú fenyegetésként, mind pedig a reformvállalásokat.¹⁰ A haderőreformra vonatkozó terveket tartalmazó, *A biztonsági és védelmi szektor reformjának koncepciója* című dokumentumot azonban csak 2016 márciusában sikerült elfogadni,¹¹ ami jól mutatta az ukrán védelmi adminisztráció működési nehézségeit. A koncepció alapján dolgozták ki a 2020-ig végrehajtandó reformokat részletesen leíró stratégiai védelmi bulletint, ami a 2016 májusában lépett hatályba.¹² Jelenleg tehát ezek a dokumentumok adják az ukrán haderőreform kereteit.

A haderőreform részeként a Védelmi Minisztérium alárendeltségében 2016-ban felállították az Egyesített Műveleti Parancsnokságot, amely mindhárom haderőnem tevékenységét összefogja és irányítja. Különálló különleges műveleti fegyvernemet hoztak létre a NATO aktív felszerelés- és kiképzésbeli támogatásával. A háború második évére az önkéntes zászlóaljok mindegyikét sikerült valóban integrálni a hagyományos parancsnoki struktúrákba, nagyobb részben a hadsereg, kisebb részben a belügyi alárendeltségű Nemzeti Gárda soraiba. Utóbbiba kerültek a háború elején híressé – és hírhedté – vált Azov- és Donbasz-zászlóaljok is.

Ukrajna a háború kezdete óta igen jelentős katonai segítséget kap számos nyugati országtól is, mind kiképzés, mind felszerelés tekintetében, bilaterális és multilaterális kezek között egyaránt. A háború kitörésétől kezdve 2016 júniusáig Ukrajna összesen 18 országtól több mint 160 millió dollár értékben kapott nem halálos katonai felszereléseket. A legnagyobb hozzájárulók között van az Egyesült Államok, Kanada – a két országtól

8 National Institute for Strategic Studies, *National Security Strategy of Ukraine. Draft* [online], 2015, Forrás: niss.gov.ua [2017. 03. 03.].

9 Ministry of Defence of Ukraine, *White Book 2015. The Armed Forces of Ukraine* [online], 2015, Forrás: mil.gov.ua [2017. 03. 03.] 4. o.

10 *Ukraine's new military doctrine names Russia as main aggressor* [online], 2015. 09. 24. Forrás: Reuters [2017. 03. 03.].

11 Masym BUGRIY: *Ukraine's New Concept Paper on Security and Defense Reform*, *Eurasia Daily Monitor*, Vol 13, Issue 79 [online], 2016. 04. 22. Forrás: jamestown.org [2017. 03. 03.].

12 *Poroshenko enacts Ukraine's defense road map* [online], 2016.06.06. Forrás: unian.info [2017. 03. 03.].

kapott támogatás az összes hozzájárulás 80%-át teszi ki, 117,5, illetve 23,6 millió dollár értékben.¹³ A harmadik helyen Lengyelország áll, 5,4 millió dollárnyi felszereléssel, a negyedik pedig az Egyesült Királyság, 4,9 millió dollárnyi katonai segéllyel. Az átadott katonai felszerelés igen sokrétű: vannak közte járművek, egyenruhák, egyéni védőfelszerelés, éjjellátók, orvosi készletek, de még tűzvezető radarok is.

Ami a kiképzés terén nyújtott segítséget illeti, az Egyesült Államok által vezetett Joint Multinational Training Group Ukraine 2020-ig fogja folytatni az ukrán fegyveres és biztonsági erők ki- és továbbképzését a nyugat-ukrajnai Javorivben. A misszióhoz Kanada mellett több európai ország is hozzájárul, így Lengyelország, Nagy-Britannia, Litvánia és Észtország is. Kanada 2017 márciusában döntött úgy, hogy további két évvel meghosszabbítja a 2015 óta működő kiképző misszió mandátumát.¹⁴

A NATO is hozzájárul Ukrajna védelmi képességeinek erősítéséhez: a walesi csúcson öt úgynevezett Trust Fundot hoztak létre, amelyek a vezetés-irányítás, logisztika és szabványosítás, kibervédelem, a katonai karrierfejlesztés és a polgári életbe való reintegráció, valamint orvosi és rehabilitációs téren segítik Ukrajnát.¹⁵ Az öt Trust Fund mellett számos kisebb célirányos program is működik.

Mindezen külföldi támogatással együtt az ukrán hadsereg harcképességének fenntartásában továbbra is meghatározó az ukrán társadalom által önszerveződő keretek között nyújtott, igen sokrétű segítség. Lényegében az önkéntesek igyekeznek segíteni a hadsereg inherens működési hiányosságain és a továbbra is erősen jelen lévő korrupció okozta problémákon. Közösségi finanszírozásban vásárolnak pilóta nélküli repülőgépeket, önkéntesek gyűjtenek pénzt fegyverre, ellátmányra, védőfelszerelésre,¹⁶ a fronton az orvosi és fogorvosi ellátásban is kulcsszerepet játszanak az önkéntesek – sőt, több önkéntes csoport foglalkozik az elesettek testének összegyűjtésével és azonosításával is.

Az ukrán haderő jelenlegi állapota

Jelenleg Ukrajna fegyveres erőinek összlétszáma megközelítőleg 204 000 fő. Ebből 145 000 fő tartozik a szárazföldi erők, 6000 a haditengerészet, 45 000 fő pedig a légi erők állományába. A különféle paramilitáris erők létszáma megközelítőleg 88 000 fő, ehhez jönnek még közelebből meg nem határozott létszámú különleges erők. Szükség esetén az ország körülbelül 900 000 főnyi tartalékot tud mozgósítani.¹⁷ Mindez nagyon komoly mennyiségi – és minőségi – változást jelent a háború előtti, 2014 eleji állapothoz képest, amikor a fegyveres erők összlétszáma alig haladta meg a 121 000 főt.¹⁸ A sorozás 2014. májusi visszaállítása óta hat hullámban hívtak be hadköteles férfiakat, összesen több tízezer főt, akik jelentős része valós harci tapasztalatokat szerzett a kelet-ukrajnai fronton.

13 [Friends in need: 18 countries who gave Ukraine non-lethal military aid](#) [online], 2016. 08. 05. Forrás: euromaidanpress.com [2017. 03. 03.].

14 [Government of Canada, Canada renews its military commitment to Ukraine](#) [online], 2016.08.05. Forrás: euromaidanpress.com [2017. 03. 03.].

15 [North Atlantic Treaty Organization, NATO's support to Ukraine](#) [online], 2016.08. Forrás: nato.int [2017. 03. 03.].

16 [Néhány kiemelkedő önkéntes projekt leírása elérhető: Top-10 crowdfunding projects that volunteers gave the Ukrainian military](#) [online], 2015.11.13. Forrás: euromaidanpress.com [2017. 03. 03.].

17 *The Military Balance 2017*, London, 2017, International Institute for Security Studies, 228. o.

18 *The Military Balance 2015*, London, 2015, International Institute for Security Studies, 200. o.

A 2015. februári debalcevei ütközetektől kezdve a kelet-ukrajnai frontvonal lényegében változatlan volt egészen 2016 végéig. A háború három éve alatt az ukrán szárazföldi erők részben a saját tapasztalataiknak, részben a nyugati segítségnek köszönhetően igen komoly fejlődésen mentek keresztül harcászati és hadműveleti értelemben egyaránt. Képessé váltak kiterjedt összefegyvernemi védelmi műveletek végrehajtására, amelynek során jelentős számban és sikeresen alkalmaznak tüzérséget és harckocsikat is. Nemcsak a szeparatista–orosz erők kisebb, tapogatózó jellegű akcióinak elhárítására képesek, de komolyabb támadásokat is sikerrel vernek vissza, többek között a folyamatosan erősített védelmi pozícióknak köszönhetően. A szeparatista–orosz erők utoljára 2015 nyarán próbálkoztak offenzívával, a Mariinyka térségében indított támadást azonban az ukránok igen hatékonyan visszaverték, több száz fős veszteséget okozva a támadóknak.

Ami a flottát illeti, a Krím félsziget orosz elfoglalásával az ukrán haditengerészeti erők nagyon jelentősen meggyengültek, ugyanis a Krímbe állomásoztatott hajóik legnagyobb része – körülbelül ötven (!) hajó – orosz kézre került.¹⁹ Az ukrán haditengerészetnek egyetlen bevethető, nyílt tengeri műveletekre alkalmas hadihajója maradt, a *Hetman Szahajdacsnij* fregatt. Ezen kívül a flotta mindössze négy partvédelmi hajóval, egy aknaszedővel, néhány partraszállító és tíz ellátóhajóval rendelkezik.²⁰ A krími kikötők elvesztésével a flotta maradéka Odesszában állomásozik, de az ottani infrastruktúra jelentős fejlesztésekre szorul. Összességében tehát az ukrán flotta jelenlegi állapotában a Fekete-tenger térségének második leggyengébb ereje, képességei egyedül a grúz parti őrségét haladják meg.²¹

Az ukrán légierő ugyancsak megszenvedte a 2014-es eseményeket. Számos vadászrepülőgép orosz kézbe került a Krím elfoglalásakor, emellett 2014 nyarán az orosz légvédelem – részben a szeparatistáknak átadott vállról indítható rakétákkal, részben közepes és nagy hatótávolságú légvédelmi rakétákkal (ezek egy részét a határ orosz oldaláról indították!) – olyan súlyos veszteségeket okozott az ukrán légierőnek, hogy az 2014. szeptembere óta nem hajtott végre harci bevetést Kelet-Ukrajna felett.²² A megmaradt repülőgépekkel a pilóták kritikusan keveset tudnak repülni, évente alig negyven órát,²³ alapvetően pénzhány miatt.

A kelet-ukrajnai háború jellegéből, várhatóan elhúzódó időtartamából, erőforrásigényéből, valamint az ukrán gazdaság helyzetéből adódóan nem valószínű, hogy Ukrajna a közeli jövőben jelentős erőforrásokat volna képes fordítani akár haditengerészeti, akár légierője fejlesztésére. Ugyanakkor az ukrán szárazföldi erők minden, továbbra is meglévő gyengeségük dacára az elmúlt három év alatt Európa egyik legharcedzettebb, valós harci tapasztalatokkal rendelkező hadseregévé váltak.

19 Franklin HOLCOMB: *The Order of Battle of the Ukrainian Armed Forces* [online], Institute for the Study of War, 2016. 12. o. Forrás: understandingwar.org [2017. 03. 03.].

20 *The Military Balance 2017*, 229. o.

21 HOLCOMB: *i. m.*

22 Uo.

23 *The Military Balance 2017...*, *i. m.*, 229. o.

Teljes orosz kontroll a szeparatista területek felett

Ahhoz, hogy értékelni tudjuk a kelet-ukrajnai tűzszünetértétek számának fluktuálását, illetve a 2017. januári eszkaláció tágabb kontextusát, fontos látni, hogy a két szakadár kváziállam, tehát a magukat Donyecki, illetve Luhanszki Népköztársaságnak (ismertebb rövid nevükön a DNR és az LNR)²⁴ nevező entitások mostanra szoros és közvetlen orosz irányítás alatt állnak. Másképp fogalmazva tehát Donyeck és Luhanszk igen korlátozottan tekinthetők csak önálló aktoroknak politikai és katonai értelemben egyaránt.

A DNR és LNR területén a hivatalos fizetőeszköz az orosz rubel, Oroszországból érkeznek a segélyek, az élelmiszer-szállítmányok, az üzemanyag, az élelmiszer; lényegében minden, ami a terület még helyben maradt lakosságának az élethez kell. Legutóbb február 18-án Oroszország elnöki rendeletben döntött a szakadár hatóságok által kiállított különféle dokumentumok ideiglenes elismeréséről.²⁵

A szoros orosz irányítás értelemszerűen kiterjed a fegyveres erőkre is. Jelenlegi ismereteink szerint mind a Donyecki Népköztársaság, mind a Luhanszki Népköztársaság körülbelül 20-20 000 főnyi haderővel rendelkezik. Az egységeket teljes mértékben az orosz mintákat követve szervezték meg, és a vezetésirányítást is Moszkva gyakorolja.²⁶ A tisztek és a szakcsapatok jelentős része orosz, mint ahogyan a fegyverzet és a lőszer is Oroszországból érkezik. Megfigyelhető, hogy Oroszország a szeparatistáknak nyújtott kiképzés révén arra törekszik, hogy a közvetlen orosz részvétel idővel csökkenhessen. Ilyen értelemben tehát az Ukrajnának nyújtott nyugati és a szeparatistáknak nyújtott orosz katonai segítség mögötti logika nem teljesen különböző.²⁷

A határ orosz oldalán Moszkva több nagyobb katonai ellátóbázist is létrehozott, ahonnan szükség esetén néhány óra alatt is nagy számban tudnak csapatokat vezényelni a két szeparatista entitás területére. Az átcsoportosításokat tipikusan éjszaka hajtják végre, amikor az EBESZ megfigyelői nem dolgoznak.²⁸ (Az EBESZ a 409 km-es orosz-szeparatista határ 11 átkelőhelyéből mindössze kettőn végez ellenőrzést, de csak nappal.) Megfigyelhető, hogy Oroszország „rotálja” a konfliktusban részt vevő erőit, feltételezhetően azért, hogy minél több orosz egység szerezzon közvetlen harci tapasztalatot. Az orosz egységek általában a második-harmadik vonalban helyezkednek el, ahonnan szükség esetén rugalmasan bevetethők a front bármely szakaszán, míg az ukránokhoz legközelebbi, így a harcoknak leginkább kitett állásokban – ideértve a közúti áteresztő pontokat is – helyi szeparatistákból toborzott, sokszor erősen szedett-vedett erők szolgálnak.

A két szeparatista entitás hadereje szervezeti felépítését és felszerelését tekintve körülbelül egy-egy harckocsihadtestnek felel meg, és lényegében az Oroszországi Föderáció

24 A betűszavak a két szakadár entitás orosz nevéből származnak: Donyeckaja, illetve Luganszkaja Narodnaja Reszpublika, tehát Donyecki és Luhanszki Népköztársaság.

25 Prezigyent Rosszii, *Ukaz o priznanyii dokumentov, vidannih grazsdanam Ukraini i licam bez grazsdanstva, prozivajuscim na territorijah otyyelnih rajonov Donyeckoj i Luganszkoj oblasztyej Ukraini* [online], 2017. 02. 17. Forrás: kremlin.ru [2017. 03. 03.].

26 Pavel FELGENHAUER: *Russian Analyst: The Forces in Donbas are Russian Army* [online], 2016. 06. 16. Forrás: euromaidanpress.com [2017. 03. 03.].

27 Dunay Pál megfigyelése.

28 Vladimir PESHKOV: *The Donbas: Back in the USSR*, European Council on Foreign Relations [online], 2016. 09. 01. Forrás: ecfre.eu [2017. 03. 03.].

fegyveres erőinek integráns – bár hivatalosan el nem ismert – részeként működnek Ukrajnában. Létrehozásukkal és fenntartásukkal valószínűsíthetően Moszkva stratégiai célja annak megakadályozása, hogy Ukrajna fegyveres erővel foglalja vissza a Donbaszt – másképp fogalmazva tehát a DNR és LNR haderő fő feladata annak biztosítása, hogy a politikai megoldás legyen az egyetlen lehetséges rendezési mód.

A teljes körű orosz irányítás része – és egyben feltétele – az is, hogy a háború kezdeti időszakát meghatározó, igencsak önálló és esetenként egymással is harcban álló helyi hadurakból és harctéri parancsnokokból mostanra egy sem maradt aktív. Legnagyobb részük erőszakos halált halt: a korai időszak talán leghírhedtebb, a végletekig erőszakos harctéri parancsnokát, a „Démon”-ként²⁹ is ismert Igor Bezler-t még 2014 novemberében ölték meg máig ismeretlen tettesek. Az LNR Szellem (Prizrak) nevű dandárjának parancsnoka, Alekszej Mozgovej 2015 májusában halt meg, amikor konvoját támadás érte mélyen a frontvonal mögött, a szeparatista terület belsejében. A „Motorola” háborús becenevű Arsenij Pavlovot 2016 októberében robbantották fel a háza liftjében, a „Givi” néven ismert Mihail Tolsztihot pedig 2017. február 8-án ölte meg egy Smel típusú, gyújtótöltetes gránátvető a saját irodájában.³⁰

Ezek a hadurak jelentős önállósággal és cselekvési szabadsággal rendelkeztek, hiszen harcosaik csak hozzájuk voltak hűek, nem pedig az orosz központi akaratához. Szemléletes példája volt ennek, hogy a háború kezdetén a szeparatisták oldalán harcoló sok száz kozák önkéntes Nyikolaj Kozicin atamán vezetésével 2014 őszén az LNR területének jelentős részét uralta, Perevalszk központtal. Akkoriban Kozicin nyíltan megkérdőjelezte az LNR mint „állam” létét, és ehelyett kozák autonóm terület megteremtését tűzte ki célul.³¹ Hozzá hasonlóan Alekszej Mozgovej sem fogadta el az Igor Plotnyickij vezette LNR központi kormányzat uralmát.

Addig, amíg az orosz stratégia a két szakadár entitás függetlenségének megteremtésére irányult – ez volt az orosz politikai szlengben Novorosszija projektnek nevezett célrendszer –, addig ezek a hadurak a maguk minden kezelhetetlenségével együtt is jól szolgálták Moszkva érdekeit, hiszen minden akciójukkal csak erősítették az általuk uralt terület távolodását Ukrajnától. Amint azonban megváltozott az orosz stratégia, és a két szakadár entitás irreálisnak bizonyult függetlensége helyett immár az Ukrajnán belül tartásuk, és ezen keresztül Ukrajna gyengítése lett a cél, amint azt már a 2015. februári Minszk–II megállapodás mutatta, a hadurak kényelmetlenné váltak. Arról nem is beszélve, hogy az általuk végzett illegális tevékenységek (csempészet, emberrablás stb.) sértették a rivális orosz bűnözői körök érdekeit. Érdekesség, hogy Kozicin a kevés számú túlélő hadúr egyike: okulva Mozgovej sorsából, 2015 májusában végleg visszatért Oroszországba,³² és így nem esett bántódása. Éppen Kozicin életben maradása kapcsán kell azonban megjegyezni, hogy nem igazolható teljes bizonyossággal, miszerint bármelyik említett hadúr halá-

29 A név Bezler nevéből képzett szójáték is, oroszul ugyanis a *besz* (6ec) démon-t jelent.

30 Oleksandr NYKONOROV, Volodymyr YERMOLENKO: *Who's Up and Who's Down in Eastern Ukraine?*, Atlantic Council [online], 2017. 02. 17. Forrás: atlanticcouncil.org [2017. 03. 03.].

31 Thomas BARRABI: *Who Are The Cossack Fighters Who Spearheaded the Rebels' Capture of Debaltseve in Eastern Ukraine?* [online], 2015. 02. 19. Forrás: ibtimes.com [2017. 03. 03.].

32 Andrew E. KRAMER: *Cossacks Face Grim Reprisals From Onetime Allies in Eastern Ukraine* [online], 2015.08.04. Forrás: nytimes.org [2017. 03. 03.].

la mögött Moszkva állt volna. Elképzelhető az is, hogy némelyikükkel ukrán különleges egységek vagy éppen helyi bandák végeztek: konkrét, nyilvánosan elérhető bizonyíték sem egyikre, sem másikra nincs. A végeredmény tehát a nehezen kezelhető hadurak eltűnése szempontjából végül soron másodlagos.

A megszállt kelet-ukrajnai területek feletti erős, szoros orosz kontrollból következően a szeparatisták aktivitásának nagyságrendi változása sosem spontán, helyi szintű folyamatok eredménye. Nem arról van szó tehát, hogy valakinek „megremeg az ujjá az el-sütőbillentyűn”. Ehelyett a harcok fellángolása vagy éppen csillapodása minden esetben Moszkva központi akaratát tükrözi. Ha a rövid távú orosz céloknak az eszkaláció felel meg jobban, akkor kiújulnak az összecsapások, ha pedig Oroszország épp a nyugalomban érdekelt, akkor csendesednek a harcok.

Keleten a helyzet nem változatlan – ukrán lopakodó offenzíva

A fenti logika azonban fordítva is működik: a katonai helyzet élezésével éppenséggel Ukrajna is képes lehet nyomást gyakorolni Oroszországra, részben közvetlenül, részben pedig közvetetten, az eszkalációra adott nemzetközi reakciókon keresztül. Ahhoz tehát, hogy a 2017. január végi eszkalációt a maga teljes kontextusában lássuk, egy kicsit szükséges visszatekinteni az időben, áttekintve a keleti front helyzetét.

Bár a magyar médiából tájékozódó olvasónak könnyen lehet az a benyomása, hogy a kelet-ukrajnai frontvonal az elmúlt két évhez hasonlóan továbbra is mozdulatlan, ez közel sem fedti a valóságot. Az ukrán erők már 2016. december közepe óta lassan, de folyamatosan nyomulnak előre a front számos szakaszán, leginkább Avgyijivka, Horlivka, Dokucsajivszk, illetve délen Mariupol környékén. Az előrenyomulás az ukrán és szeparatista állások közötti „senki földje” jellegű területekre koncentrált, ott igyekeznek az ukrán hadsereg kedvezőbb pozíciókat felvenni, néha csak egy-egy magaslat, egy lerombolt mezőgazdasági üzem, egy útkereszteződés vagy éppen egy-egy kisebb tanya megszerzésével. Ennek a nyugati szakirodalomban „lopakodó offenzívának” (*creeping offensive*) nevezett műveletso-rozatnak az eddigi legjelentősebb eredménye a mintegy négyezer lakosú Novoluhanszke városának december végi visszafoglalása volt.³³ A győzelem belpolitikai szempontból igen hasznos volt a belső csatározások, korrupciós vádak és a gazdasági nehézségek által meg-tépázott népszerűségű Petro Porosenko elnöknek és Volodimir Hrojszman kormányfőnek.

A „lopakodó offenzíva” során lezajlott összecsapások alacsony intenzitásúak voltak, igen ritkán került csak sor harckocsik vagy tüzérség bevetésére. A nehézfegyverzet helyett az ukrán erők a meglepetésre és a mozgékonyaságra építettek, gyakran kifejezetten innovatív megoldásokkal lepve meg a szeparatistákat. Több esetben is éjszaka hajtották végre az előrenyomulást, kihasználva, hogy a szeparatista erők sem kiképezve, sem felszerelve nincsenek éjszakai harcra, különösen nem téli körülmények között. Az újonnan megszer-zett pozíciókat az ukránok aztán már tüzérség és harckocsik előrevonásával erősítik meg, nyíltan semmibe véve a minszki megállapodásnak a nehézfegyverzet kivonásáról szóló

33 Isaac WEBB: [Ukrainian forces creep into war's grey zone](#) [online], 2017. 01. 26. Forrás: kyivpost.org [2017. 03. 03.].

előírásait, amit az EBESZ szóvá is tesz ugyan, de megakadályozni nem tudja.³⁴

Az előrenyomulás hadműveleti célja érzékelhetően túlmutat a védelmi pozíciók erősítésének szándékán. Egyrészt a frontvonal az elmúlt két esztendőben stabil volt, nagyobb változásokra nem került sor, így mindkét oldalnak bőven volt ideje és lehetősége saját állásainak megerősítésére. Másrészt, Ukrajna mindezidáig sosem vállalta fel, hogy nyíltan offenzívába kezdjen, lett légyen az bármilyen kisléptékű is, és egyértelműen megsértse ezzel a tűzszünet előírásait. A Minszk–II aláírása óta eltelt két esztendő során természetesen számtalan alkalommal sértették meg a tűzszünetet mindkét oldalról, de az ukrán hadsereg eddig csak védelmi műveleteket hajtott végre. A lopakodó offenzíva ehhez képest igen komoly változást jelez.

Ukrajna a változó (?) amerikai–orosz viszonyrendszerben

Az ukrán offenzíva megindításához vezető kijevi döntés megértéséhez szükséges a tágabb nemzetközi kontextus vizsgálata. Ismeretes, hogy a 2016-os amerikai elnökválasztás során az ukrainai vezetés egyértelműen Hillary Clintont favorizálta. Trump elnökké válásának lehetőségét komoly aggodalommal figyelték, elsősorban a republikánus jelöltnek az Oroszországgal való megállapodást szorgalmazó nyilatkozatai miatt. Komoly aggodalmakra adtak okot a republikánus jelölt azon megnyilvánulásai is, amelyekben az Egyesült Államok európai szerepvállalásának leépítését irányozta elő (ideértve a NATO-hoz való hozzájárulás csökkentését is): az amerikai politikai, gazdasági és katonai támogatás elvesztésének lehetőségét Kijev egzisztenciális fenyegetésnek tekintette.

Az ukrán kormányzat a rendelkezésre álló eszközökkel aktívan igyekezett befolyásolni az amerikai elnökválasztást: a kampány hajrájában részletes terhelő információkat hoztak nyilvánosságra Donald Trump fő kampányfőnökének, Paul Manafortnak a volt ukrán elnökhöz, Viktor Janukovicshoz és pártjához fűződő szoros és igen kevésbé átlátható kapcsolatáról. Az ukrán Nemzeti Antikorrupciós Iroda ugyanis 2016 nyarán közölte, hogy a volt elnök feljegyzései között találtak egy listát, amelyen a különféle kül- és belföldi szereplőknek fizetett megvesztegetési pénzek szerepeltek. Ezen a listán Paul Manafort neve mellett egy 12,7 millió dolláros összeg szerepelt.³⁵ Azzal is vádolták, hogy szoros üzleti kapcsolatban állt Oleg Gyeripaszká orosz oligarcha köreivel. Bár Manafort tagadta, hogy bármiféle törvénytelen kifizetésben részesült volna, 2016. augusztus 19-én mégis kénytelen volt távozni Trump kampánystábjának éléről, ami igen érzékenyen érintette a republikánus jelöltet.

Miután tehát Trump mégis győzni tudott az elnökválasztáson, az ukrán vezetés igen kényelmetlen helyzetbe került. Amellett, hogy továbbra is tartaniuk kellett attól, hogy Trump esetleg megegyezik Moszkvával – ismeretes, hogy az elnöknek voltak olyan nyilatkozatai a kampány során, amelyek nem zárták el a Krím félsziget orosz megszállásának elismerésétől –, az sem volt kizárható, hogy a kiszámíthatatlanságáról és robbanékonysá-

34 Christopher MILLER: *Anxious Ukraine Risks Escalation in 'Creeping Offensive'* [online], 2017. 01. 30. Forrás: rferl.org [2017. 03. 03.].

35 Andrew E. KRAMER, Mike McINTIRE, Barry MEIER: *Secret Ledger in Ukraine Lists Cash for Donald Trump's Campaign Chief* [online], 2016. 08. 14. Forrás: nytimes.org [2017. 03. 03.].

gáról híres új elnök esetleg „benyújtja a számlát” a kampány során történetekért.

Az erre a problémára adott ukrán válasznak lehet tehát része a „lopakodó offenzíva” december közepi megindítása. Moszkvának ugyanis előbb-utóbb mindenképpen lépnie kell az ukrán előrenyomulás megakadályozása érdekében, ez pedig szükségszerűen eszkalációhoz – tehát az áldozatok számának növekedéséhez, és így a konfliktus általános nemzetközi láthatóságának erősödéséhez – vezet. Ilyen értelemben tehát a „lopakodó offenzíva” arra is szolgál, hogy lépéskényszerbe hozza Moszkvát.

Az ukrán mögöttes cél Moszkva lépéskényszerbe hozása mögött valószínűsíthetően kettős. Egyrészt a bekövetkező eszkaláció felhívja az új Trump-adminisztráció figyelmét az ukrajnai helyzet megoldatlanságára, másrészt pedig azzal, hogy a kiéleződő feszültség politikai oldalról megnehezítse Trump számára, hogy Kijev fele fölött valamiféle átfogó megállapodást kössön Moszkvával.

Nyilvánvalóan nem véletlen az időzítés sem: az előrenyomulás megindításakor a nyugati világ figyelmét már a karácsonyi és újévi ünnepek kötötték le, így nemigen jutott el a közvéleményhez az a tény, hogy az offenzívával éppenséggel Ukrajna sértette meg a Minszk–II egyezményben lefektetett *status quó*t. Ráadásul, mivel az előrenyomulás apró lépésekben, fokozatosan, a komoly összecsapásokat kerülve zajlott, bizvást lehetett számítani arra is, hogy a szíriai háborúval lekötött Oroszország is csak viszonylag lassan reagál majd. Ugyanez volt igaz a december végén és január elején még éppen csak formálódó Trump-adminisztrációra is: a kabinet összeállításának jól előre jelezhető nehézségei valószínűtlenné tették, hogy Washington képes lenne érdemben reagálni a kelet-ukrajnai front eseményeire, különösen úgy, hogy a frontvonal valóban csak igen kis mértékben változott.

Az ukrán vezetés helyesen ismerte fel azt is, hogy Trump beiktatását követően Oroszország számára fontosabb volt az új amerikai vezetéssel kialakítandó jó viszony, mintsem az, hogy azonnali és kemény válaszcsoporttal reagáljon az ukrán előrenyomulásra, kockáztatva ezzel a Washingtonnal remélt megállapodást. Kijev tehát lényegében olyan helyzetbe hozta Moszkvát, hogy csak két rossz közül választhatott: vagy eltűri a kelet-ukrajnai fronton az inkább politikai, mint területi szempontból jelentős veszteségeket, vagy pedig veszélyezteti az új amerikai adminisztrációval tető alá hozni szándékozott kiegyezést.

Az orosz magatartást ugyanis az amerikai elnökválasztás után meghatározta a Trump győzelmével kapcsolatos eufória³⁶ és annak reménye, hogy valamiféle „nagy kiegyezés” (*grand bargain*) keretében Oroszország egyenlő partnerként³⁷ tud majd megállapodni az Egyesült Államokkal a Moszkva és Washington viszonyát beárnyékoló problémákról.³⁸ Az orosz ajánlat lényege a globális terrorizmus elleni, a korábbinál szorosabb együttműködés volt, amiért cserébe Moszkva azt várta volna, hogy Washington elismerje a Krím orosz megszállását, feloldja a szankciókat, valamint a szíriai rendezés kapcsán elfogadja az Oroszország által szabott feltételeket.

36 Andrey KORTUNOV: *Victory of Popular Uprising Over National Establishment* [online], 2016. 11. 16. Forrás: russian-council.ru [2017. 03. 03.].

37 Lásd például a kifejezetten mérsékeltnek számító Fjodor Lukjanov írását három nappal az elnökválasztás után: Fjodor LUKJANOV: *Nakaz iz Moszkvi* [online], 2016. 11. 09. Forrás: rg.ru [2017. 03. 03.].

38 Ez a szándék jól érzékelhető volt Putyin 2016. november 9-én mondott, az amerikai elnökválasztás eredményét üdvözlő beszédében is: *Putin congratulates Trump in Kremlin speech* [online], 2016. 11. 09. Forrás: youtube.com [2017. 03. 03.].

Annak érdekében, hogy a kétoldalú viszony várt rendezését elősegítse, Moszkva meglepően passzív volt néhány olyan kérdésben is, amelyekben jó eséllyel konfrontatívabb magatartást választott volna, ha Trump helyett Clinton győzött volna az elnökválasztáson. A leglátványosabb ilyen (nem) lépés az volt, hogy a Kreml válasz nélkül hagyta 35 kémkedéssel gyanúsított orosz diplomata és családtagjaik, összesen mintegy kilencven orosz állampolgár decemberi kiutasítását az Egyesült Államokból.³⁹ Ugyanebbe a logikába illeszkedett az is, hogy Moszkva nem reagált érdemben a december közepén megindult ukrán „lopakodó offenzívára” sem.

A Trump győzelmét követő orosz lelkesedés azonban 2017. január végére lényegében elmúlt, és óvatos kiábrándultságnak adta át a helyét. Az új amerikai adminisztráció összetétele és kiemelten James Mattis védelmi miniszteri kinevezése egyértelművé tette, hogy az Egyesült Államok nem fog kivonulni a NATO-ból és nem hátrál ki korábbi kötelezettség-vállalásaiból. Épp ellenkezőleg: a védelmi kiadások növelésének kikényszerítése valószínűleg éppen a szövetség erősítését eredményezi majd.

A Putyin és Trump közötti első közvetlen telefonbeszélgetés sem a vérmes moszkvai reményeknek megfelelően sikerült: nemcsak a szankciók feloldásának lehetőségéről nem esett szó, de az amerikai elnök meglepő felkészületlenségéről tett tanúbizonyságot a START-megállapodás kapcsán. Nem használt az átfogó orosz–amerikai megállapodást remélő orosz reményeknek az sem, hogy lemondásra kényszerült a szoros orosz kapcsolatairól elhíresült Michael Flynn,⁴⁰ Trump nemzetbiztonsági főtanácsadója, éppen a washingtoni orosz nagykövettel, Szergej Kiszljakkal folytatott telefonbeszélgetéseivel kapcsolatos ellentmondások miatt.

A korábbi, orosz szempontból reményteljesnek tűnő – és ilyen értelemben az utóbbi évekhez képest rendkívülinek számító – helyzet tehát 2017. január végére visszazökkent a tulajdonképpeni normál kerékvágásba. Mára mértékadó orosz elemzők arról cikkeznek, hogy a kiszámíthatatlan Trump-adminisztrációval való túl szoros együttműködés éppen séggel még ártana is Oroszország érdekeinek és presztízsének,⁴¹ illetve, hogy az elérhető maximum a globális fontosságú ügyekben való eseti együttműködés lehet, ám a kétoldalú viszony összes feszültségforrásának megoldása nem reális.⁴²

Mivel pedig Moszkvában a Washingtonnal való megegyezés lehetősége lekerült a napirendről, így megszűnt az a politikai korlát is, amely akadályozta az ukrán „lopakodó offenzívával” szembeni fellépést. Másképp fogalmazva tehát január végétől a szeparatista–orosz erők az alacsony intenzitású ukrán offenzíva megállítás mellett döntöttek, ami a harcok erősödését és az áldozatok számának növekedését eredményezte.

Következtetések

A fentiek alapján a tanulmány elején megfogalmazott kérdésre a következő válasz adható:

39 Putin says Russia will not expel anyone in response to U.S. sanctions [online], 2016. 12. 30. Forrás: cncb.com [2017. 03. 03.].

40 Julian BORGES: Trump security adviser Flynn resigns after leaks suggest he tried to cover up Russia talks [online], 2017. 02. 17. Forrás: theguardian.com [2017. 03. 03.].

41 Fjodor LUKJANOV: Opasnoszty «bolsoj szgyelki» [online], 2017. 02. 09. Forrás: gazeta.ru [2017. 03. 03.].

42 Igor IVANOV: Trump and Russia [online], 2017. 01. 20. Forrás: russiancouncil.ru [2017. 03. 03.].

a kelet-ukrajnai hadszíntéren 2017. január végén lezajlott eszkaláció háttere alapvetően különbözik a 2015. februárja, tehát a Minszk–II megállapodás aláírása óta eltelt két év eseményeitől. Decemberben került ugyanis először sor arra, hogy a nemzetközi helyzet rendkívüli változására – tehát Donald Trump győzelmére és a Washingtonnal való kiegyezésben reménykedő orosz várakozásokra – reagálva és azt kihasználva Ukrajna kezdett offenzívába az ukrán és szeparatista területek közötti „szürke zónában”. Az ukrán mögöttes cél a belpolitikailag hasznos területi nyereségen túl valószínűsíthetően éppen a fent említett kiegyezés megakadályozása vagy legalább megnehezítése volt.

Az ukrán előrenyomulás azonban csak addig lehetett sikeres, amíg a nemzetközi helyzet rendkívüli állapota, tehát a Washington és Moszkva közötti „nagy kiegyezés” lehetősége fennállt. Amíg ugyanis ez reális lehetőségnek tűnhetett, addig az Egyesült Államokkal való jó viszony kialakítása volt a prioritás a Kreml számára, ami korlátozta a reagálási képességét Kelet-Ukrajnában.

Mihelyt azonban nyilvánvalóvá vált, hogy nem lesz átfogó, nagy megállapodás az Egyesült Államok és Oroszország között, Moszkva visszanyerte korábbi cselekvési szabadságát Kelet-Ukrajnában, és a rendelkezésére álló erőkkkel fellépett az ukrán „lopakodó offenzíva” megállítására és megtorlására érdekében. A harcoknak ez a fellángolása eredményezte a 2017. január végi eszkalációt. Sokatmondó, hogy a súlyos harcok január 29-i kiújulása rögtön az előző napi, orosz szempontból kudarcos Putyin–Trump-telefonbeszélgetés után történt.⁴³

A Kreml tehát visszatért ahhoz az eszköztárhoz, amit Trump győzelme előtt is használt, és aminek integráns részét képezi a kelet-ukrajnai harcok intenzitásának időnkénti változtatása is. Mivel a helyzet további eszkalálása az ukrán vezetésnek sem érdeke, ezért a helyzet a 2016. végi és 2017. eleji abnormális állapotból tulajdonképpen visszazökkent az elmúlt két esztendő normalitásába, amennyiben a Minszk–II-t követő ingatag *status quo*t tekintjük normának.

A történetek talán legfontosabb általános tanulsága az, hogy a kelet-ukrajnai konfliktust súlyos és indokolatlan leegyszerűsítés kétoldalú nyugati–orosz játszmaként értelmezni, amelynek Ukrajna mindössze tárgya, illetve elszenvedője volna. A valóság ugyanis az, hogy Kijev a rendelkezésre álló politikai, diplomáciai és katonai erőforrásokkal láthatóan kész és képes – nyilván az objektív korlátok között – önállóan cselekedni és saját érdekeinek érvényesítésére törekedni, adott esetben mindkét nagy pólus ellenében is, pontosan felismerve és kihasználva azok érdekeit, illetve mozgásterük aktuális korlátait.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Thomas BARRABI: *Who Are The Cossack Fighters Who Spearheaded the Rebels' Capture of Debaltsevo in Eastern Ukraine?*, *International Business Times* [online], 2015. 02. 19. Forrás: ibtimes.com [2017. 03. 03.]
- Masym BUGRIY: *Ukraine's New Concept Paper on Security and Defense Reform*, *Eurasia Daily Monitor*, Vol 13, Issue 79 [online], 2016. 04. 22. Forrás: jamestown.org [2017. 03. 03.]
- Pavel FELGENHAUER: *Russian Analyst: The Forces in Donbas are Russian Army* [online], 2016.06.16. Forrás: euromaidanpress.com [2017. 03. 03.]

43 Volodymyr YERMOLENKO, Tetyana OGARKOVA: *What's Behind the Flare-Up in Eastern Ukraine?* Atlantic Council [online], 2017. 02. 08. Forrás: atlanticcouncil.org [2017. 03. 03.].

- Franklin HOLCOMB: [The Order of Battle of the Ukrainian Armed Forces](#) [online], Institute for the Study of War, 2016. 12. Forrás: [understandingwar.org](#) [2017. 03. 03.]
- Igor IVANOV: [Trump and Russia](#) [online], 2017. 01. 20. Forrás: [russiancouncil.ru](#) [2017. 03. 03.]
- Andrey KORTUNOV: [Victory of Popular Uprising Over National Establishment](#) [online], 2016. 11. 16. Forrás: [russiancouncil.ru](#) [2017. 03. 03.]
- Andrew E. KRAMER: [Cossacks Face Grim Reprisals From Onetime Allies in Eastern Ukraine](#), *The New York Times* [online], 2015. 08. 04. Forrás: [nytimes.org](#) [2017. 03. 03.]
- Andrew E. KRAMER, Mike MCINTIRE, Barry MEIER: [Secret Ledger in Ukraine Lists Cash for Donald Trump's Campaign Chief](#), *The New York Times* [online], 2016. 08. 14. Forrás: [nytimes.org](#) [2017. 03. 03.]
- Fjodor LUKJANOV: [Nakaz iz Moszkvi](#) [online], 2016. 11. 09. Forrás: [rg.ru](#) [2017. 03. 03.]
- Fjodor LUKJANOV: [Opasnoszty <<bolsoj szgyelki>>](#) [online], 2017. 02. 09. Forrás: [gazeta.ru](#) [2017. 03. 03.]
- Christopher MILLER: [Anxious Ukraine Risks Escalation in „Creeping Offensive”](#) [online], 2017. 01. 30. Forrás: [rferl.org](#) [2017. 03. 03.]
- Ministry of Defence of Ukraine, [White Book 2015. The Armed Forces of Ukraine](#) [online], 2015. Forrás: [mil.gov.ua](#) [2017. 03. 03.]
- North Atlantic Treaty Organization, [NATO's support to Ukraine](#) [online], 2016. 08. Forrás: [nato.int](#) [2017. 03. 03.]
- Oleksandr NYKONOROV, Volodymyr YERMOLENKO: [Who's Up and Who's Down in Eastern Ukraine?](#), Atlantic Council [online], 2017. 02. 17. Forrás: [atlanticcouncil.org](#) [2017. 03. 03.]
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, [Report on the Human Rights Situation in Ukraine 16 February to 15 May 2016](#) [online], 2016. Forrás: UN OHCHR [2017. 03. 03.]
- Vladimir PESHKOV: [The Donbas: Back in the USSR](#), European Council on Foreign Relations [online], 2016. 09. 01. Forrás: [ecfr.eu](#) [2017. 03. 03.]
- Prezident Roszsi, [Ukaz o priznanyii dokumentov, vidannih grazhdanam Ukraini i licam bez grazhdansztva, prozshivajuscim na territorijah otgryelnih rajonov Donyeckoj i Luganszkoj oblasztyej Ukraini](#) [online], 2017. 02. 17. Forrás: [kremlin.ru](#) [2017. 03. 03.]
- The Military Balance 2015*, London, 2015, International Institute for Security Studies
- The Military Balance 2017*, London, 2017, International Institute for Security Studies
- Volodymyr YERMOLENKO, Tetyana OGARKOVA: [What's Behind the Flare-Up in Eastern Ukraine?](#), Atlantic Council [online], 2017. 02. 08. Forrás: [atlanticcouncil.org](#) [2017. 03. 03.]
- Isaac WEBB: [Ukrainian forces creep into war's grey zone](#) [online], 2017. 01. 26. Forrás: [kyivpost.org](#) [2017. 03. 03.]